

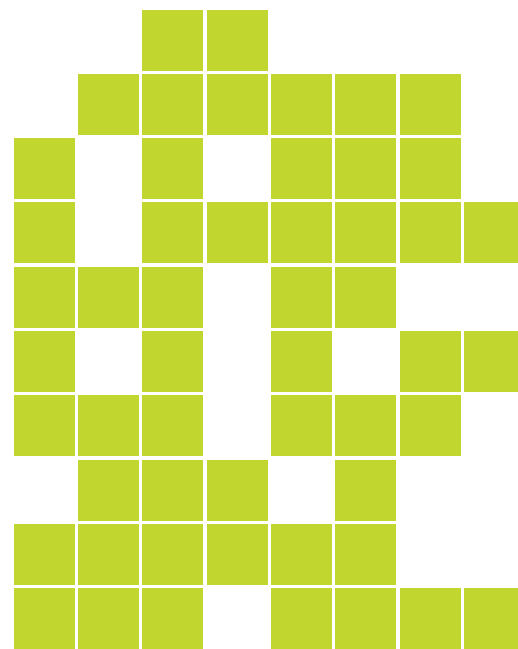
MANKRACHT EN ZONEN

een samenwerkingsproject van
Samenlevingsopbouw Antwerpen stad en de8

Op een preventieve manier aan de slag met allochtone kinderen die voor overlast zorgen op straat.

INHOUD

Inleiding en dankwoord.....	5
1 Wat is Mankracht en Zonen?.....	6
2 Context: het Koxplein in Borgerhout	8
3 De opstart.....	10
4 Spoor 1: de allochtone gemeenschap doet mee	12
5 Spoor 2: vaders overtreffen zichzelf	18
6 Spoor 3: kinderen vinden hun weg naar sportclubs.....	26
7 Spoor 4: sport- en vrijetijdsactoren verlagen hun drempels	33
8 Vadercongres en ander beleidswerk.....	35
9 Resultaten.....	38
10 Zeven kansen tot slagen	42
11 Samenvatting	43

INLEIDING EN DANKWOORD

Voor de aanpak van overlastjongeren speelt de maatschappij graag kort op de bal. Dat betekent snel en kordaat bestraffen. Op zich is dit nodig, maar repressie alleen zal het overlastprobleem niet oplossen. Men vergeet immers dat overlast diepe structurele oorzaken kan hebben. Een brede en integrale aanpak is dan ook nodig.

Deze brochure leest als een uitvoerige praktijkbeschrijving, die de sterke punten in de verf zet, maar de moeilijkheden niet verbergt. Mankracht en Zonen is geen vrijblijvend verhaal. Het project heeft een ijzersterke ruggengraat. Die ontwikkelde zich rond vier sporen: de gemeenschap, de kinderen, de ouders en het sport- en vrijetijdsaanbod. Wij geloven in deze brede benadering als de enige duurzame. Ook het vervolgproject in de Antwerpse wijk Kiel verloopt langs deze vier sporen.

Naast die ruggengraat willen we ook onze basishouding benadrukken. Mankracht en Zonen heeft de betrokken gezinnen van in het begin aangesproken als eerste partners in de zoektocht naar een oplossing. De ouders en de kinderen benaderen we steeds met respect: een voorwaarde om tot resultaat te komen.

'Vrije tijd' is een breed begrip, waarmee men alle kanten op kan. Toch biedt het thema unieke kansen en mogelijkheden. Door te werken via vrije tijd konden we de kinderen in een positieve spiraal brengen. Wanneer kinderen te lang en te vaak kritiek en negatieve opmerkingen moeten incasseren, bouwen ze geen positief zelfbeeld op. Een nefaste situatie voor een opgroeiend kind. Mankracht en Zonen bracht positieve input in het leven van deze kinderen.

Heel oprecht bedanken we de vaders, de kinderen en de vrijwilligers van de projectgroep. Mankracht en Zonen is geen project van de integratiesector en het opbouwwerk alleen. Het is een samenwerking met de Marokkaanse gemeenschap in Borgerhout.

Onze welgemeende dank gaat ook naar de sport- en vrijetijdsclubs, diensten en organisaties die ons bij de uitvoering van dit project steunden. Zonder alle partners, te veel om op te noemen, was dit project niet mogelijk geweest.

De Provincie Antwerpen, dienst Welzijn, en de Porticus Stichting ondersteunden de realisatie van brochure en cd-rom.

1 WAT IS MANKRACHT EN ZONEN?

Mankracht en Zonen is een project van Samenlevingsopbouw Antwerpen stad en de8 vzw, het Antwerps Minderhedencentrum. In 2001 ontstond het project vanuit ernstige problemen op het Koxplein in Borgerhout. Marokkaanse kinderen, van 8 tot 14 jaar, vielen er voorbijgangers lastig. Ze pakten boodschappentassen af en gooiden met kastanjes en stenen. In de statistieken viel het aantal auto-inbraken door minderjarigen op. Na de eerste contacten bleek dat de meeste kinderen opgroeiden in een kansarm milieu. Een brede en integrale aanpak drong zich op.

Mankracht en Zonen zocht oplossingen voor deze kinderen. Het doel was hen een zinvolle vrijetijdsbesteding te bieden, door hen onder te brengen in sport- en vrijetijdsclubs. Het project responsabiliseerde hiervoor de hele allochtone buurtgemeenschap en zette vaders en gezinnen van de kinderen centraal. Deze buurtgerichte aanpak onderscheidt Mankracht en Zonen van gelijkaardige initiatieven. Het intensieve welzijnsluik maakt de methodiek bijzonder geschikt voor kinderen uit kansarme gezinnen.

Het project heeft als algemeen principe: het kind benaderen vanuit zijn omgeving.

In het project onderscheiden we vier sporen. Een eerste spoor omvat de allochtone gemeenschap: zelforganisaties, moskee en bewoners. Een tweede spoor betreft de ouders bij het project. In Borgerhout werkt Mankracht en Zonen nauw samen met de vaders.

Ten derde krijgen de kinderen een volwaardige plaats in het project. Zij worden toegeleid naar sport- of vrijetijdsclubs van hun keuze. Het vierde spoor richt zich op iedereen met een vrijetijdsaanbod in de buurt. Vanzelfsprekend staan de vier sporen niet los van elkaar. Ze beïnvloeden elkaar voortdurend.

Samenlevingsopbouw en de8 bundelden in deze samenwerking hun expertise om allochtone kinderen en hun gezinnen nieuwe kansen te geven. Voor dit project werkten steeds gemiddeld twee voltijdse werknemers en een halftijdse coördinator.

In Borgerhout loopt het project reeds vijf jaar. Mankracht en Zonen kan er resultaten voorleggen op meerdere niveaus: de buurt, de ouders, de kinderen, het vrijetijdsaanbod en het beleid.

OVERZICHTSSCHEMA EN CD-ROM

Het overzichtsschema op de volgende pagina vat de structuur en de resultaten van Mankracht en Zonen overzichtelijk samen.

De cd-rom die bij deze brochure hoort, toont beelden en interviews van Mankracht en Zonen Borgerhout. Deze brengen kleur en verhaal bij de methodiek. De cd-rom is opgebouwd volgens het overzichtsschema.

Structuur van Mankracht en Zonen: het kind benaderen vanuit zijn omgeving

PROBLEEMSTELLING:

Allochtone kinderen veroorzaken overlast op het plein en plegen licht criminele feiten doordat ze

1. in kansarme gezinnen opgroeien
2. nergens terecht kunnen voor een zinvolle vrijetijdsbesteding.

UITWERKING LANGS VIER SPOREN

1	2	3	4
De allochtone gemeenschap	Ouders / Vaders	Kinderen	Sport- en vrijetijdclubs en -actoren
↓	↓	↓	↓
Netwerk: allochtone organisaties, moskeeën, sleutelfiguren, ... → aanspreekbaar op het gedrag van de kinderen op straat	Vanuit respect en vertrouwen	Vanuit hun interesses en capaciteiten	Informatie: toegankelijker maken voor allochtonen
Projectgroep: vrijwilligers die het project mee vorm geven.	Vadergroep: groepsgesprekken over zinvolle vrije tijd en armoedethema's → vaders zijn aanspreekbaar voor gedrag van kinderen op straat. → vaders zijn meer betrokken bij de samenleving	Vakantieaanbod: laagdrempelige opstap naar georganiseerd aanbod	Drempels: analyseren en verlagen
Feestend comité: vrijwilligers die werken aan een positieve buurtdynamiek.	Permanenties: individuele hulp → levensomstandigheden van de gezinnen zijn verbeterd.	Bestaande sportclubs: toeleiden en opvolgen	Aanbod: vergroten via herhaalde beleidsgerichte acties
		Bijkomend aanbod: door vrijwilligers voor kinderen die niet op hun plaats zitten in sportclub	→ meer clubs nemen doelgroepkinderen op → witte clubs tellen voor het eerst allochtone leden
↓	↓	↓	↓

BELEIDSRESULTATEN OP VERSCHILLENDE DOMEINEN IN BORGERHOUD :

Projectgroep en vadergroep brachten beleidsverantwoordelijken op de hoogte van onderliggende problemen bij het gedrag van de kinderen.

OCMW betaalt deel van lidgeld van vrijetijdsactiviteiten. Buurtsport ziet de toeleiding naar sportactiviteiten als hun taak. Er is pleinanimatie in de buurt.

Het plein is een aangename plek om te wonen, de overlast is verminderd, de criminaliteit door minderjarigen is er gedaald.

2 CONTEXT: HET KOXPLEIN IN BORGERHOUT

Midden in een woonbuurt. Het Koxplein vind je in het zuidelijke deel van Borgerhout, niet ver van de Plantin- en Moretuslei, een brede invalsweg naar het Antwerps stadscentrum. Het pleintje ligt verborgen in een dichtbebouwde 19de-eeuwse woonbuurt. De straten rondom ogen monotoon en nodigen niet echt uit tot kuieren. Als je er niet woont, kom je er niet, tenzij voor de goedkope supermarkt aan het plein. Op het Koxplein zelf is er altijd beweging. Bij droog weer hebben de banken en de speeltuigen op het plein veel succes.

Meer dan de helft van de buurtbewoners is allochtoon. In de straten rondom het Koxplein wonen vooral allochtone gezinnen. Juiste cijfers zijn niet voorhanden, maar een minimale schatting van de stad Antwerpen komt aan 49% allochtonen^{1[1]}. Dat percentage omvat iedereen met een vreemde nationaliteit én iedereen die na de geboorte de Belgische nationaliteit verwierf. De tweede of derde generatie, die al bij de geboorte Belg was, valt buiten die 49%. In deze buurt zijn de meeste allochtonen van Marokkaanse origine.

Arme buurt. De buurt rond het Koxplein draagt verder alle kenmerken van een binnenstedelijke arme buurt. Het inkomen is er laag, de werkloosheid hoog. Meer dan een derde van de niet-EU-inwoners op actieve leeftijd vindt geen werk (zie tabel hiernaast). In

1] Exacte cijfers: www.dspa.be. Het Koxplein ligt in het district Borgerhout, deels in statistische sector S00-, deels in sector S02-.

Antwerpen telt Oud-Borgerhout, na Antwerpen-Noord, het hoogste percentage gezinnen die van OCMW-steun leven (4,9% in de wijk van het Koxplein).

% werkzoekenden

	tov totale bevolking op act. lftd.	tov niet-EU bevolking op act. lftd.
Stad Antwerpen	12%	31%
Buurt Koxplein	18%	34%

% gezinnen die van OCMW-steun leven

	tov alle huishoudens
Stad Antwerpen	2,6%
Buurt Koxplein	4,9%

Bron: Databank Sociale Planning, cijfers 2005,
buurt Koxplein = S00- + S02-

Marokkaanse kinderen naast Belgische bejaarden. Allochtone gezinnen houden de buurt jong. In binnenstedelijke kansarme buurten leven relatief veel allochtone kinderen en jongeren. Zij wonen er naast de Belgische ouderen. Die groep heeft altijd al in Borgerhout gewoond en is verknocht aan de buurt. Deze twee groepen zien sinds enkele jaren hoe jonge Vlaamse middenklasse gezinnen opnieuw een stek zoeken in de buurt.

Autochtoon en allochtoon verenigingsleven. Ook het Belgische verenigingsleven ziet naast zich een gekleurd aanbod groeien. Vlakbij het Koxplein huizen twee grote Marokkaanse verenigingen: Safina en Nibras. Met een breed aanbod voor zowel kinderen als volwassenen bereiken zij veel buurtbewoners. Borgerhout-Zuid telt ook enkele kleine Marokkaanse verenigingen en vier Marokkaanse moskeeën. Eén daarvan, Moskee As-salam vlakbij het Koxplein, steunt Mankracht en Zonen. Daarnaast doen verschillende Belgische sportclubs het goed in de buurt en zijn er stedelijke sportdiensten actief.

Locatie van het Koxplein in Antwerpen
(www.mappy.com)

3 DE OPSTART

Een lange opstartfase was nodig om het probleem én de doelgroep te doorgronden. Ook de voorbereiding om in de buurt een draagvlak te creëren, nam tijd in beslag. Gaandeweg betrokken we de allochtone gemeenschap bij het thema en bij het project.

3.1 Wat is het probleem?

De overlast breed bekeken. In welke straten of op welke pleinen veroorzaken de kinderen moeilijkheden? Maken de kinderen vooral lawaai of is er meer aan de hand? Gesprekken met sleutelfiguren en vrijetijdsactoren uit de wijk leverden hier de nodige informatie. Wat vonden zij dat er moest gebeuren? Voelden ze zich betrokken bij het probleem? De volledige diagnose steunde verder ook op eigen observaties in de buurt. Projectmedewerkers hielden zoveel mogelijk contact met de buurt: op doordeweekse dagen en bij speciale evenementen, tijdens kantooruren, maar ook daarbuiten. Mankracht en Zonen loopt niet van negen tot vijf. Van in het begin waren medewerkers beschikbaar op uren dat kinderen en jongeren niet op de schoolbanken zitten.

3.2 Partners zoeken in de buurt

Afstemmen met partners. Het project legde snel contact met sport- en vrijetijdsdiensten in de buurt, zoals buurtsport en pleinontwikkeling. Ook stelden we ons voor aan organisaties die werkten met minderjarigen in een moeilijke situatie, zoals het JOB. In een latere fase, wanneer we ondersteuning gaven aan de gezinnen, overlegden we voortdurend met welzijnspartners, zoals het OCMW en de Centra voor Algemeen Welzijnswerk. In de loop van het project legde Mankracht en Zonen vaak de brug naar het aanbod van andere organisaties en diensten in de buurt.

Overleg opvolgen. Om een plaats te krijgen in dit netwerk van diensten en organisaties, volgden we de jeugdraad en het veldwerkersoverleg¹ op.

¹] Het veldwerkersoverleg bestaat uit mensen in dienst van de stad. Zij zijn actief rond samenleving en jeugd in de buurt.

3.3 Verdere praktische stappen

Inventaris van vrijetijdsaanbod. Veel tijd ging naar het inventariseren van het aanbod rond sport en vrije tijd. Om de kinderen efficiënt toe te leiden, hadden we eerst zelf een goed overzicht nodig.

Inventaris van welzijnsaanbod. Het intensieve welzijnsluik van het project vormt een troef. Ook een inventaris van de hulpverlenende instanties actief in de buurt was dus nodig.

MEER INFORMATIE OP

www.buurtport.be

www.antwerpen.be

zoek bij 'van A tot Z':

- spelen op pleinen
- pleinanimatie
- buurtport
- doelgroepregie
- buurtregisseur

4 SPOOR 1: DE ALLOCHTONE GEMEENSCHAP DOET MEE

Veel tijd en energie waren nodig om allochtone buurtbewoners te betrekken bij het project. Mankracht en Zonen verwachtte veel van hen: we zochten de oplossing voor het gedrag van de kinderen immers bij de buurtbewoners, hun capaciteiten en engagement. Allochtone vrijwilligers zouden bovendien na verloop van tijd volwaardige taken opnemen in het project. Om zo een duurzame samenwerking te bereiken, stelden we ons eerst ten dienste van de buurt. Het project ondersteunde meerdere initiatieven van bewoners die de buurt ten goede kwamen.

4.1 Allochtone gemeenschap responsabiliseren

Sensibiliseren en responsabiliseren. Mankracht en Zonen sprak niet meteen de kinderen aan. Voor we met de kinderen kennis maakten, moest het project een draagvlak hebben in de buurt. Vooral de Marokkaanse gemeenschap wilden we sensibiliseren en responsabiliseren voor het gedrag van de kinderen.

Tallose individuele gesprekken. Om de allochtone gemeenschap te betrekken bij Mankracht en Zonen is de intensieve, persoonlijke aanpak de enige mogelijke. We voerden tallose individuele gesprekken met mensen uit de buurt, sleutelfiguren en anderen. De eigen medewerker van Marokkaanse origine was hier goud waard. Je hebt iemand nodig die de Marokkaanse mensen aanspreekt op de juiste toon, met oog voor details en gevoeligheden, maar toch wervend en overtuigend.

BETROKKENHEID VAN ZELFORGANISATIES EN MOSKEEEN IS NIET EVIDENT

In Borgerhout waren de Marokkaanse verenigingen op de hoogte van de problemen met de kinderen. Ze voelden zich echter niet bij machte om hier iets aan te doen. Ze misten daarvoor de capaciteiten en de middelen. Voor hen moest de oplossing van de overheid komen.

Het vroeg een radicale mentaliteitswijziging, vooraleer verenigingen zichzelf zagen als deel van de oplossing.

KERK ZORGDE VOOR DOORBRAAK

De aanwezigheid van de kerk op het Koxplein had een onverwacht positief effect.

Kinderen voetbalden steeds tegen de deur van de kerk. Dat kon niet, het gebedshuis van de christenen moest gerespecteerd worden, vond de moskee. Plots voelde de moskee zich wel betrokken bij het probleem. Ze beslisten om het project te steunen.

Kloof binnen de gemeenschap. Allochtone verenigingen bereiken vooral de allochtone middenklasse: stabiele gezinnen met een zekere financiële draagkracht. In de moskee vinden we wel de kansarme gezinnen. Er gaapt echter een kloof tussen hen en de meer gerespecteerde middenklassengezinnen. De kansarme ouders hebben vaak zware problemen. Ze betalen geen bijdrage aan de moskee en hebben een minder goede reputatie. Juist in die gezinnen die moeten overleven, blijft er ook weinig energie over voor de opvoeding van kinderen. Deze kloof is diep en blijft doorheen het project voelbaar.

Goedkeuring van de moskee. Marokkaanse moskeeën hebben weinig mogelijkheden om aan sociaal werk te doen. Ze concentreren zich daarom op religieuze thema's. Toch had dit project de moskeeën en imams nodig, vooral om de sterke symbolische waarde van hun steun. Mankracht en Zonen bracht mannen met een onberispelijke reputatie in contact met mannen die kampten met een problematische gezinssituatie. Zonder de goedkeuring van de moskee had de eerste groep nooit meegewerkt. Ook communiceerde de moskee met de gemeenschap over het gedrag van jongeren in de buurt en over samenlevingsproblemen.

Sport en vrije tijd als ingang. Mensen praten liever over de vrijetijdsbesteding dan over de problemen van hun kinderen. De medewerkers benadrukten daarom dat ze werkten rond vrije tijd. Buurtbewoners konden van in het begin bij hen terecht voor in-

formatie over sport- en vrijetijdsclubs en voor steun bij allerlei initiatieven daarrond. Op die manier maakten de medewerkers zich verdienstelijk. En even belangrijk: zo bleef het project uit de probleemsfeer. De buurtbewoners associeerden het nieuwe project niet zozeer met overlast van kinderen, maar eerder met sport en vrije tijd.

4.2 Geïnteresseerden samenbrengen

Eerste bijeenkomst. Eens er een zeker draagvlak was voor het project, bracht Mankracht en Zonen de geïnteresseerde buurtbewoners een eerste keer samen. Voor deze bijeenkomst mikten we vooral op allochtone mannen. Op dat moment lagen hun motivaties en verwachtingen nog ver uit elkaar.

Accent op vrije tijd. Tijdens zo'n eerste bijeenkomst praatten de mannen over de sfeer in de buurt. Ze luchtten hun hart, vertelden wat ze misten in de wijk, zoals een ontmoetingsplaats voor vaders. Ze gingen ook in op de problemen die rondhangende kinderen veroorzaakten. Het gebrek aan goede vrijetijdsbesteding kwam naar boven als een van de oorzaken. Vanzelfsprekend wezen ze ook op meer structurele oorzaken van het probleemgedrag, zoals problemen op school en werkloosheid. De projectmedewerkers leidden het gesprek in goede banen, wezen op de mogelijkheden en beperkingen van het project en schoven het thema vrije tijd naar voren.

Het is ook úw probleem. Het was niet evident om het gedrag van de kinderen bespreekbaar te maken in de Marokkaanse gemeenschap. Aanvankelijk had niemand oor naar dit onderwerp. Mensen reageerden afwijzend: 'Het zijn mijn kinderen niet. Het is mijn probleem niet.' Ze wilden niet geassocieerd worden met de problemen. Inlevingsvermogen en goede argumenten konden hen ervan overtuigen dat het ook hún probleem was. Het wangedrag van de kinderen schaadde immers het imago van de buurt en van de Marokkaanse gemeenschap. Het creëerde een negatieve sfeer, die zwaar woog op alle buurtbewoners. Die enkele kinderen vormden immers een negatief rolmodel voor andere kinderen uit de buurt, dus voor ieders kinderen.

HET KOXPLEINFEEST IN BORGERHOUD

Een Marokkaanse vereniging uit de buurt nam het initiatief om een feest te organiseren. Een feest met een boodschap. Ze wilden de buurt wijzen op hun verantwoordelijkheid voor het pleinleven en de ouders op hun verantwoordelijkheid voor hun kinderen.

Het Koxpleinfeest was dus geen idee van Mankracht en Zonen. Maar het project heeft er mee de schouders onder gezet zodat het kon slagen. Het feest steunde op vele vrijwilligers en was meteen een succes.

Nog steeds komt het feestend comité van het Koxpleinfeest maandelijks bijeen. Elk jaar weer heeft het feest een motiveerende, positieve betekenis voor de buurtbewoners. Het feest draagt nog steeds zijn boodschap uit en herbevestigt zo het netwerk rond Mankracht en Zonen.

Andermans kinderen. Uiteindelijk wilden we dat allochtone bewoners zich inzetten voor de vrije tijd van andermans kinderen. We wilden dat bewoners zich verantwoordelijk voelden voor het gedrag van andermans kinderen op straat. Dat realiseer je niet van vandaag op morgen.

4.3 Initiatieven uit de buurt ondersteunen

Op zoek naar goede ideeën. De medewerkers van Mankracht en Zonen zochten voortdurend mensen die zelf deel wilden uitmaken van de oplossing. Ze keken uit naar buurtbewoners met goede en realiseerbare ideeën om de sfeer in de buurt te verbeteren. Allerlei activiteiten konden hiervoor dienen: een buurtfeest, een voetbalwedstrijd voor kinderen, een ontmoetingsplaats voor vaders...

Win-win als basis. Hier had het project een heel andere wending kunnen nemen. De projectmedewerkers legden immers zo weinig mogelijk hun eigen ideeën op. We stelden ons ten dienste van de buurtbewoners, want alleen wanneer je inspeelt op hun ideeën, vind je hen bereid om actief aan jouw project mee te werken. Mankracht en Zonen streeft steeds naar een win-winsituatie: zo levert de samenwerking voor beide partijen iets op. Deze fase legde de basis voor de inzet van de buurt bij de rest van het project. De eerste acties van Mankracht en Zonen kwamen dus van onderuit.

Successen behalen. De medewerkers bewaakten de haalbaarheid van de activiteiten. We begonnen met iets kleins, zodat we zeker resultaten zouden halen. Het engagement van buurtbewoners

groeide bij ieder succes. We waakten er altijd over dat de kinderen (de doelgroep) zich goed gedroegen. We wilden de buurtbewoners immers laten ervaren dat de sleutel tot een oplossing mee in hun handen lag.

VRIJWILLIGERS- ENGAGEMENT IN GOEDE BANEN LEIDEN

Op zeker moment bereikte Mankracht en Zonen in Bergerhout twee groepen geïnteresseerden:

- oudere mannen uit verenigingen en moskeeën;
- twintigers en dertigers uit de cafés.

Ieder wilde zich op zijn eigen manier engageren. De jonge mannen vroegen om actief met de kinderen aan de slag te gaan, de ouderen wilden een feest organiseren en de sociale controle op het plein verhogen.

Mankracht en Zonen slaagde erin om beide groepen een plaats te geven.

Uit de oudere groep groeide het feestcomité voor het Koxpleinfeest. Uit de jongere groep ontstond een voetbalclub. De vrijwilligers gaven voetbaltraining aan kinderen en jongeren uit Bergerhout.

4.4 De projectgroep samenstellen

Selectie van meest gemotiveerde mensen. Vanuit hun ervaring stelden de medewerkers een projectgroep samen. Ze spraken hiervoor mensen aan die zich betrokken voelden bij de kinderen en hun problemen en die er bovendien zélf iets aan wilden doen. Zij wilden mee verantwoordelijkheid opnemen om deze kinderen een betere vrijetijdsbesteding te geven. Samen met deze groep planden we de concrete stappen van het project.

Het profiel van de projectgroep. Geïnteresseerde en geëngageerde mensen, met ideeën en energie. Mensen die zelf iets wilden doen, die iets wilden veranderen. De meesten van hen spraken goed Nederlands, om de contacten met instellingen en clubs te verzorgen. Ze wisten ook van in het begin dat het ging om vrijwillige inzet, waarvoor ze geen vergoeding zouden ontvangen.

Ook voor hen een winsituatie. Ook deze groep vrijwilligers diende deelname aan het project als een win-winsituatie te ervaren. Mankracht en Zonen nam hen op in hun netwerk en gaf hen steun en begeleiding. We zezen de weg bij het vinden van kinderopvang, een stageplaats of nieuw werk. De projectgroep maakte ook zelf gebruik van de informatie over het sport- en vrijetijdsaanbod. En ten slotte: zij ervoeren hun inzet binnen Mankracht en Zonen als verrijkend voor zichzelf. Mankracht en Zonen gaat het engagement aan om na afloop van het project voor deze groep een zinvolle toekomst te zoeken.

Supervrijwilligers. De leden van de projectgroep zijn alomtegenwoordig in het project. Ze vormen de brug tussen de kansarme gezinnen en de sportclubs, tussen de gezinnen en het beleid en ook tussen de gezinnen en de projectmedewerkers. De projectgroep vormde een noodzakelijke voorwaarde voor het project. We eerden ze met de titel supervrijwilligers.

EERSTE OPTREDEN VAN DE PROJECTGROEP

In Borgerhout trad de projectgroep voor het eerst op bij een betoging. In maart 2004 riep Dyab Abou Jahjah op om te betogen tegen de moord op een Palestijns leider door het Israëliësche leger. Mankracht en Zonen sprak hierover de vrijwilligers aan. Niemand van hen wilde mee betogen, maar ze wilden wel helpen vermijden dat er rellen van kwamen.

De projectgroep besloot om zich daar actief voor in te zetten. Ze overtuigden verenigingen om hetzelfde te doen. Het thema leefde sterk in de groep. Ze verspreidden ook een tekst die het handelen van Israël veroordeelde. Op de betoging waren uiteindelijk meer toezichters dan betogers.

HOE ZIET DE PROJECTGROEP IN BORGERHOUT ERUIT?

In Borgerhout telt de projectgroep acht actieve deelnemers, zes mannen en twee vrouwen, allen van Marokkaanse origine. Ze komen maandelijks samen.

Enkelen zijn nieuwkomers: ze hebben in Marokko gestudeerd en volgen hier Nederlandse les. De anderen zijn opgegroeid in Borgerhout en spreken uitstekend Nederlands.

4.5 Kanttekeningen bij spoor 1.

Moeizaam zoeken naar de goede formule. De opstart van het project in Borgerhout verliep traag en moeizaam. Het project bleef te lang steken in het verzamelen van informatie. We vroegen vele actoren naar hun ervaringen met de kinderen, waarbij iedereen graag zijn verhaal vertelde, maar niemand verantwoordelijkheid wilde opnemen. Ook vonden de medewerkers met dit thema bijzonder moeilijk aansluiting bij de allochtone gemeenschap. Er ging ook veel tijd verloren alvorens het idee van een projectgroep vorm kreeg.

5 SPOOR 2: VADERS OVERTREFFEN ZICHZELF

Mankracht en Zonen legde een lang proces af met de vaders van de kinderen. We spraken hen aan op hun vaderrol, maar zonder de piste van opvoedingsondersteuning te kiezen. Individueel hielden we de vaders met praktische problemen; in groep bespraken ze gemeenschappelijke problemen. Het thema vrije tijd kreeg veel aandacht.

5.1 Eerste contact via de kinderen

Aanspreken op straat. Wanneer voldoende mensen zich betrokken voelden bij de problematiek, zochten de medewerkers toenaadering tot de kinderen. Dit gebeurde op straat. We werkten niet via scholen of clubs, omdat we gericht iets wilden doen aan de overlast op straat. De medewerkers schakelden zich in in bestaande vakantieactiviteiten, zodat de toenaadering tot de kinderen in een positieve sfeer verliep. Het thema vrije tijd was bovendien een veilig thema om met hen in gesprek te gaan (zie volgend hoofdstuk).

Kinderen positief benaderen. We gingen steeds samen met de kinderen naar hen thuis, om daar met hun ouders te praten. We moesten het vertrouwen van de kinderen winnen en ook behouden. We wilden de kinderen op een volwaardige manier in het project betrekken en ons als partner aan hen voorstellen.

5.2 Huisbezoeken

Verontrustende boodschap. De volgende stap was het huisbezoek. De eerste keer verliep dit stroef en ongemakkelijk. Ook al ging het gesprek over vrije tijd, de ondertoon was verontrustend voor de ouders: “We komen praten over de vrije tijd van uw zoon. Momenteel hangt hij veel rond op straat, waar hij zich verveelt en domme dingen doet.” Geen enkele vader of moeder wil dit horen. Bovendien waren de ouders zich vaak van geen kwaad bewust, ze hadden te veel andere zorgen aan het hoofd. Praten over problemen met de kinderen ligt erg gevoelig. Om te vermijden dat ouders in het defensief traden, brachten we de boodschap met veel respect voor hun situatie.

Toekomstperspectief. Toch bracht Mankracht en Zonen op dat moment ook een positieve boodschap. Samen met de ouders wilden de projectmedewerkers nadenken over een zinvolle vrijetijdsbesteding, zodat hun zoon minder zou rondhangen op straat. Tijdens het gesprek legden we de nadruk op de toekomst van de kinderen.

Opvolging. Tijdens de volgende huisbezoeken diepten we beide thema's uit: het gedrag van de zoon op straat en het nut van georganiseerde vrijetijdsbesteding. Geen van beide boodschappen was evident. Het vroeg heel wat inlevingsvermogen om met de ouders een zinvol gesprek over dit heikel thema aan te gaan.

Sport als tijdverlies. De idee dat georganiseerde vrijetijdsbesteding een oplossing kon bieden, was nieuw voor hen. Georganiseerde vrije tijd stond voor de meeste ouders gelijk aan spelen. En spelen, dat deden hun kinderen al genoeg. Omdat de meeste doelgroepjongens keer op keer belabberde schoolresultaten voorlegden, hadden de ouders absoluut geen oor naar nog meer spel. Voor hen stond een sport- of vrijetijdsclub gelijk met tijdverlies. Tijd die ten koste gaat van het huiswerk. Financiële drempels tot de sportclubs zorgden ervoor dat de discussie voor hen helemaal gesloten was.

5.3 Individuele hulp

Thuisituatie in beeld. Huisbezoeken boden ondertussen een inkijk in de thuisituatie van het kind. De gesprekken brachten de context alsmaar scherper in beeld: de financiële situatie van het gezin, de huisvestingssituatie, het verblijfsstatuut, de communicatie tussen ouders en kinderen. Deze informatie creëerde kansen om advies te geven en hulp te bieden. Door allerhande zaken te regelen, de administratie in orde te brengen, telefoons te doen... bouwden de medewerkers een band op met het gezin.

Projectgroep legde brug. Ook de projectgroep legde contact met de ouders door hen verder te helpen met praktische zaken. Deze mensen overbruggden hiermee een diepe kloof binnen hun

gemeenschap. De vaders van de probleemkinderen konden immers op weinig begrip rekenen bij de Marokkaanse buurtbewoners. Ze werden met de rug aangekeken, het was allemaal "hun eigen schuld".

Profiel van de kinderen. We bekeken het profiel van de kinderen die overlast veroorzaakten. Hun leeftijd, origine en sociaal-economische situatie bepaalden de concrete vorm van het project.

WAAROM MANKRACHT EN ZONEN VOOR DE VADERS KOOS

Projecten met kinderen werken meestal via de moeders. De vader blijft buiten beeld. Soms is hij lijfelijk afwezig, soms trekt hij zich niets aan van de opvoeding.

Dit is voor de zonen geen goede zaak, want zo verliezen zij het respect voor hun vader. Het autoriteitsverlies van de vader creëert een leerme in de opvoeding, die de moeder maar zelden kan invullen.

Dit project gaat hier bewust tegenin en kiest voor de vaders.

In Borgerhout probeerde Mankracht en Zonen om ook de moeders samen te brengen. De vrouwen stonden zowel maatschappelijk als sociaal echter erg zwak. Huishoudelijke problemen slokten al hun energie op. Een parallelle moedergroep zou bovendien de werking van de vadergroep bemoeilijken. Het idee belandde in de koelkast.

Achterstelling vroeg om begeleiding. Het profiel van de gezinnen bepaalde de intensiteit van de begeleiding. In gezinnen met opvoedingsproblemen, maar verder weinig financiële zorgen, kon de toeleiding naar vrijetijdclubs meteen starten. Andere kinderen kwamen uit multiprobleemgezinnen. Hun ouders worstelden met financiële, administratieve, juridische problemen en vaak ook met gezondheidsproblemen. Ze misten iedere aansluiting met de maatschappij. Deze gezinnen vroegen intensieve steun en begeleiding alvorens het thema vrije tijd verder aan bod kon komen.

Doorverwijzen. Mankracht en Zonen alleen kon de onderliggende problemen van de gezinnen niet verlichten. Daarom maakten

DE PERMANENTIE: CIJFERS

In het najaar 2004 startten de permanenties. In totaal hielp Mankracht en Zonen ruim 150 gezinnen.

De hulpvragen vallen uiteen in 15 grote domeinen. Dit zijn onder meer onderwijs, vrije tijd, werkloosheid, huisvesting, administratie en de relatie met het OCMW.

Bijna een kwart van de gezinnen begeleidden we intensief voor meerdere domeinen. Ze kwamen al jaren regelmatig op de permanentie.

Nog eens 25% van de gezinnen kwam minder dan 6 keer (voor telkens hetzelfde probleem of voor meerdere problemen). De helft van de gezinnen kwam slechts eenmaal en met één vraag.

Hoe vaker een gezin komt, over hoe meer facetten van hun leven de problemen zich uitstrekken. Sommige gezinnen stapelen problemen op uit meer dan 10 levensdomeinen. Zij leven in een multiprobleemsituatie.

de projectmedewerkers gebruik van de sociale kaart. Ze analyseerden de vragen van de gezinnen en contacteerden de dienst met de juiste expertise ter zake. Mankracht en Zonen verwees gezinsleden door naar onder meer het OCMW, naar medische hulp, naar Traject 2 (zie kader) en naar Iqra (een project van de Federatie van Marokkaanse Verenigingen voor kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar met schoolse achterstand).

School. Als er vragen over de school van de kinderen kwamen, konden de medewerkers die moeilijk naast zich neerleggen. Waar mogelijk zochten we informatie zodat ouders en kinderen een betere schoolkeuze maakten. De projectgroep ging ook mee naar scholen om te tolken.

Rol van pleitbezorger. Mankracht en Zonen doet meer dan gewoon doorverwijzen. Bij de diensten treedt het project op als belangverdediger van de gezinnen. Eerder dan bemiddelaar te zijn, kruipen we in de rol van pleitbezorger. Hulpverleners bij deze diensten zijn niet voorbereid op de complexe en meervoudige ach-

TRAJECT 2

Traject 2 organiseert een intensieve, kortdurende, ambulante en vrijwillige begeleiding voor maatschappelijk kwetsbare jongeren (twaalf tot achttien jaar), die dreigen vast te lopen in de context van gezin, school, werk of vrije tijd.

Gedurende twaalf weken is de begeleider ruim beschikbaar voor de jongere en zijn gezin. Steunfiguren voor de jongere worden actief bij de begeleiding betrokken. Na afloop kunnen zij de verbeterde situatie bestendigen.

Stad Antwerpen, integrale veiligheid, Projecten Veiligheids- en Preventiecontract (VPC)

terstandssituatie van kansarme allochtone gezinnen. Door taalproblemen gaan nuancerings, context en details bovendien verloren, zodat de gezinnen overal botsen op onbegrip. Opdat zij toch van hun rechten zouden kunnen genieten, moeten de medewerkers van Mankracht en Zonen aandringen en extra inspanningen vragen van de diensten.

Win-win. Langzaam maar eindigden de ouders het contact met Mankracht en Zonen als een meerwaarde. De individuele ondersteuning vormde de basis van hun duurzame participatie aan het project. Ook met de vaders werkte Mankracht en Zonen aan een win-win-situatie.

5.4 Kennismaking met sport- en vrijetijdsclubs

Sport als volwaardige activiteit. Als de vaders er open voor stonden, brachten we met hen een bezoek aan de sportinfrastructuur in de buurt. Meestal opende zich hier een onbekende wereld voor hen. De vaders kenden het aanbod absoluut niet. Ze hadden geen idee van wat er in de sporthal om de hoek gebeurde. We lieten hiermee ook zien dat sport kinderen een plaats geeft in de maatschappij. Stilaan raakten de vaders vertrouwd met de cultuur van het vrijetijdsaanbod.

Argumenten vanuit leefwereld ouders. Zolang de vader het nut van georganiseerde vrije tijd niet zag, startte de toeleiding niet. De ervaring leert dat de meest overtuigende argumenten vertrekken vanuit de leefwereld van de ouders. Ouders zijn bijvoorbeeld gevoelig voor het taalvoordeel bij het sporten in een Belgische club. Of wanneer de eigen woning weinig comfort biedt, vinden ouders

het fijn dat hun kind in een mooie en goed uitgeruste sporthal terecht kan. Ook de discipline van het sporten overtuigt hen. Toen de vaders zagen hoe enthousiast en gedisciplineerd de voetbaltraining verliep, gaf een van hen zich meteen op als vrijwilliger om mee toezicht te houden. We spraken de ouders aan met argumenten waar zij vatbaar voor waren en die tegemoet kwamen aan hun problemen.

DOORVERWIJZEN NAAR DE NEDERLANDSE LES

In Borgerhout praten de vaders Berbers. Slechts enkelen kunnen een gesprek voeren in het Nederlands.

Deze vaders kwamen ooit als jonge werkkraft naar België. Ze deden hier zwaar werk en hadden tijd noch energie om Nederlands te leren. Bovendien was het aanbod aan lessen Nederlands toen minimaal.

Ook hier verwijst Mankracht en Zonen door. Taalproblemen verzwaren immers de achterstelling van het gezin. Ouders belasten hun kinderen extra door hun gebrekkige kennis van het Nederlands.

In de vadersgroep schreven bijna alle vaders zich in voor een cursus Nederlands. Ze staan op een wachtlijst of zitten weer op de schoolbanken.

Nederlands leren is voor hen geen evidentie. De vaders zijn laagopgeleid en niet jong meer. Hun leercapaciteit is beperkt. Snel vooruitgang maken doen ze niet. De motivatie halen de vaders uit hun bezorgdheid om de kinderen.

5.5 Vaders vormen een vadergroep

Isolement doorbreken. Geleidelijk aan konden de ouders ook voor elkaar iets betekenen. Onderling ervaringen uitwisselen, hun hart luchten, het isolement doorbreken. Weten dat andere vaders met gelijkaardige problemen worstelen, gaf op zich al morele steun. Daarvoor moesten ze in groep samenkomen. Oorspronkelijk formuleerden de vaders heel wat reserves bij dit idee. De drempel naar een groepsbijeenkomst lag veel hoger dan die naar een individueel gesprek.

OUDERS HEBBEN WEINIG INZICHT IN HUN EIGEN AANDEEL IN GEBEURTE- NISSEN

De Marokkaanse cultuur is groepsgericht. Ieder individu moet zijn plaats kennen binnen het geheel. De opvoeding heeft als centrale boodschap: 'pas je aan', want dat biedt de beste bescherming.

Marokkaanse ouders hebben hun gedrag altijd aangepast aan de regels van hogergeplaatsten of van de groep. Ze hebben weinig inzicht in hun individuele aandeel in gebeurtenissen. Het is dan ook logisch dat, wanneer er zich problemen voordoen, zij niet beseffen dat ze er zelf ook een aandeel in hebben.

In plaats daarvan zoeken zij naar oorzaken buiten zichzelf, bij de groep: "Mijn zoon zou zo iets nooit doen. Zijn vrienden hebben hem slecht gemaakt."

Huybrechts, A. en D'Aes M. (2004) Allochtone leerlingen en hun werelden. Situatieschets van de tweede en derde generatie van Marokkaanse en Turkse herkomst. Handboek leerlingenbegeleiding twee. Mechelen: Wolters Plantyn.

Vadergroep naast individuele steun. Wanneer mensen ervaren dat ze ergens weinig baat bij hebben, haken ze af. Om de participatie van de vaders in het project te verzekeren, behield Mankracht en Zonen de persoonlijke begeleiding. In Borgerhout komen de vaders met hun individuele problemen naar permanenties. De contacten met een Berberssprekende medewerker bieden hen houvast, omwille van de concrete hulp, maar ook omwille van de vertrouwens sfeer. Onder vier ogen kunnen ze meer vertellen dan in groep.

Vertrouwen in groep groeit. Gemeenschappelijke problemen waarvoor ze niet veel schroom voelden, kwamen aan bod in de vadergroep. Die vond tweewekelijks plaats. Naarmate het vertrouwen groeide, werden ook meer persoonlijke zaken bespreekbaar. Over sommige zaken, zoals het gedrag van hun kinderen op straat, wilden de vaders eerst niet, maar na verloop van tijd wel, praten in groep. De vadergroep maakte dus een proces door.

5.6 Hoe omgaan met vragen over opvoeding?

Generatiekloof. Mankracht en Zonen kon niet om de generatiekloof heen. Veel allochtone vaders delen weinig interesses met hun zonen. Wanneer ze met elkaar praten over school of vrije tijd, zitten ze niet op dezelfde golflengte. De vaders erkennen dit, maar zien geen uitweg.

Beperkingen van de methode. De methode van Mankracht en Zonen leent zich niet om dit ten gronde aan te pakken. Het project botst hier op zijn grenzen. Werken rond opvoedingsondersteuning vraagt een individuele en intensieve aanpak, in de taal van de men-

WIE KOMT NAAR DE VADERGROEP IN BORGERHOUD?

Tien à twaalf vaders komen als ze kunnen, al is het totale bereik van het project groter. De vaders wonen al lang in België, het zijn geen nieuwkomers. Hun Nederlands is zwak, op de bijeenkomsten wordt er getolkt tussen het Berbers en het Nederlands. De meeste vaders zijn veertigers met een groot gezin. Hun oudste kinderen zijn nog in Marokko geboren. De jongere kinderen, waaronder de jongens waarmee Mankracht en Zonen werkt, zijn hier geboren. Twee vaders hebben een ander profiel: zij lieten recent hun gezin met kinderen overkomen.

Een doorsnee profiel van de gezinnen:

- De oudste twee of drie kinderen hebben ondertussen een eigen, relatief stabiel, gezin.
- De zonen daarna verloren de aansluiting met de maatschappij. Ze zijn schoolmoe, vinden geen werk, raken in de criminaliteit. Sommige jongens verbleven in de gesloten instelling in Mol.
- De jongere kinderen groeien op in een kansarm multiprobleemgezin. Gezien de problemen blijft er voor hun opvoeding niet veel energie over. De ouders vinden moeilijk aansluiting bij de school. Vaak neemt een oudere broer of zus deze rol over.

De vaders zijn werkloos. Sommigen krijgen OCMW-steun. Zij die in de jaren '70 naar België migreerden, werkten toen hard en zijn daar fysiek door getekend.

De mannen gaan naar de moskee. De bijeenkomsten houden rekening met de uren van het gebed.

De moeders zijn moe en voelen zich hulpeloos. Mogelijk zijn sommigen van hen chronisch depressief, maar aangepaste hulpverlening is er niet.

Hun huisvestingssituatie is soms schrijnend. Zij die huren via de huurdersunie wonen relatief goed, de anderen niet. Twee gezinnen zijn eigenaar.

sen. Op de individuele permanenties en bij de huisbezoeken spraken we wel over opvoeding. De ouders luchtten er hun hart, maar jammer genoeg konden we weinig oplossingen aanreiken.

Verbeteren van de levensomstandigheden. In plaats daarvan focust het project op de levensomstandigheden van het gezin: huisvesting, financiën, administratie, medische zorg... Door de dagelijkse zorgen en onzekerheden te verlichten, ontstaat er ruimte om met opvoeding bezig te zijn. Het eerste streefdoel is de gezinnen meer stabiliteit geven. Daarna vragen we aandacht voor de bezigheden van de kinderen.

ADVIEZEN UIT DE ISLAMITISCHE OPVOEDING

Bij de adviezen die de profeet aan ouders gaf over de rechten die het kind op de ouders heeft, werden altijd de volgende punten genoemd:

- De beste karaktervorming;
- Het geven van de mooiste naam;
- Voeden met door Allah toegestane voorziening;
- Leren lezen en schrijven;
- Sport beoefenen zoals zwemmen, paardrijden, worstelen;
- Kansen voor een goed huwelijk als de tijd rijp is;
- Een woonplaats waar het mogelijk is kennis te vergaren op het gebied van de islam en in het algemeen.

Uit Van Bommel, Abdulwahid Voed uw kinderen op voor morgen, een aanzet tot het bewuster opvoeden van moslimkinderen in een westerse samenleving, Antwerpen: Bureau voor gezinsondersteuning.

RESPECT VOOR DE OUDERS

Mankracht en Zonen stelt respect voor de ouders centraal. Alleen zo kan je samenwerken met de ouders. Het project put inspiratie uit de methode van Van Acker voor opvoedingsondersteuning.

- Een goede basishouding is van doorslaggevend belang. Dat betekent dat je de ouders nooit diskwalificeert en hen altijd met respect behandelt.
- Bij het oplossen van opvoedingsproblemen zijn de ouders de partner van de hulpverlener. De positie van de hulpverlener als steungever van de ouders is cruciaal. Je kan hen niets opdringen; de ouders moeten voortdurend ervaren dat zij controle houden over het proces. Anders haken ze af.
- Een ander basisprincipe is: de benadering dient aan te sluiten bij de positieve mogelijkheden van de gezinsleden, dus van de kinderen en de ouders. Voortdurend het afwijkende en het negatieve bevestigen werkt demotiverend. In plaats daarvan zoek je naar capaciteiten en kwaliteiten waar je kan op aansluiten.

Julia van Acker (2001) Zorgenkinderen, omgaan met opvoedingsproblemen, Amsterdam: AMBO.

5.7 Kanttekeningen bij spoor 2

Allochtone multiprobleemgezinnen vinden geen aansluiting. De complexiteit van de achterstelling van de vaders baart ons zorgen. Allochtone multiprobleemgezinnen vinden geen aansluiting met de maatschappij, zelfs niet met de hulpverlening.

Nood aan basisdienstverlening. We signaleren grote leemten binnen de eerstelijns hulp, zoals het gebrek aan hulp bij administratie. Post blijft ongeopend, met zware gevolgen op termijn. Burgerhout-Zuid vertoont een nijpend tekort aan laagdrempelige dienstverlening. Daarbij botst deze doelgroep voortdurend op een muur van onbegrip. Nog steeds slagen weinig diensten erin met hen te communiceren. Goede tolken betekenen al een enorme stap vooruit. Niemand behoudt het overzicht over gezinnen die problemen in meerdere levensdomeinen cumuleren.

Crisissen doorkruisen de planning. Gezinnen in onstabiele situaties hebben weinig draagkracht. Elk moment kon zich een crisissituatie voordoen, waarbij Mankracht en Zonen de enige houvast was voor de familie. Dit vroeg een grote flexibiliteit van de medewerkers en hun planning, ook buiten de werkuren.

Niet alle taboes zijn doorbroken. In groep praten de vaders over gevoelige zaken, zoals het gedrag van hun kinderen op straat of kinderen die naar Mol moeten. Deze thema's zijn met taboes beladen. Toch ligt er een duidelijke grens. Het gedrag van de vaders zelf is niet bespreekbaar. De vaders stellen hun rol als opvoeder niet in vraag.

MULTIPROBLEEM

Een oudere en jongere vrouw komen binnen op de permanentie. We kennen de oudste vaag.

De oudere vrouw voert het woord. Het meisje is net in België en spreekt geen woord Nederlands.

De vrouw vraagt dringend hulp omdat haar oudste zoon het gezin terroriseert. Hij is psychiatrisch patiënt maar weigert medicatie te nemen. Ze wil hem niet gedwongen laten opnemen uit schrik voor represailles.

Ook vraagt ze om papieren in orde te brengen voor een jonger kind. Het kind is gehandicapt, maar zij ontvangt nog geen extra kinderbijslag.

Ze staat al lang op de wachtlijst voor een sociale woning en vraagt zich af hoe lang het nog zal duren. Over een maand verlaat de inwonende familie haar huis en kan ze de huur niet meer betalen.

Ook vertelt ze over een andere zoon, de echtgenoot van het meisje. Hij is voortvluchtig. Ze huwden kort geleden in Marokko, zonder dat zij wist dat hij een gevangenisstraf moest uitzitten. Nu is ze in België en weigert hij om zich aan te geven.

Op het einde van het gesprek overhandigt het meisje een ongeopende enveloppe, geadresseerd aan haar echtgenoot. Al enkele jaren werd de autobelasting niet betaald en de deurwaarder dient zich aan. De uiterste betalingsdatum is de dag nadien, het bedrag te hoog om te betalen. De nummerplaat klopt niet volgens de moeder.

6 SPOORBOEK KINDEREN VINDEN HUN WEG NAAR SPORTCLUBS

Mankracht en Zonen werkt nauw samen met de vaders, maar evenzeer met de zonen. Nooit kiezen we partij voor de ene, tegen de andere. We willen de kloof tussen vaders en zonen immers verkleinen, niet vergroten. Dit deel beschrijft welke stappen we zetten met de kinderen. Langzaamaan vonden we voor de kinderen een plaats in een goede sport- of vrijetijdsclub.

6.1 Vakantieaanbod als opstap.

Thema vrije tijd als ingang. Op straat zochten de projectmedewerkers contact met de kinderen. Ze knoopten met hen gesprekken aan over vrije tijd. Zo vlug mogelijk maakten ze dit thema ook concreet, bv. door de kinderen mee te nemen naar activiteiten op de pleinen. Woensdagnamiddag en in de vakanties heeft Pleinontwikkeling immers een gratis aanbod op de Antwerpse pleinen. Ook liet Mankracht en Zonen de jongens kennismaken met het vakantieaanbod, onder meer van Buurtsport. Het vakantieaanbod vormt een laagdrempelige opstap naar de georganiseerde vrijetijdsbesteding. Het is goedkoop, het staat open voor iedereen en is niet bindend. Steeds zorgde Mankracht en Zonen voor de inschrijvingen en de opvolging, zodat de kinderen vertrouwd raakten met de projectmedewerkers.

6.2 Op zoek naar een goede club

Luisteren naar de interesses van de kinderen. Met de kinderen praatten we verder over sport en vrije tijd. Ze vertelden ons over hun interesses, hun capaciteiten, hun ervaringen. Samen dachten we na over een goede club.

Er is meer in het leven dan voetbal. Als jongens denken aan sport, komen de meesten niet verder dan voetbal. Voetballen, in de stad meestal zaalvoetbal, willen ze allemaal. Omdat het aanbod aan voetbal te klein was, loonde het de moeite om een deel van hen te laten kennismaken met andere sporten of activiteiten.

Tegelijkertijd met ouders en kinderen praten. De gesprekken met de kinderen liepen parallel met die met de ouders, zoals in het vorige hoofdstuk beschreven. De keuze van sport en club bespraken we samen met de ouders én het kind. Al deze relevante informatie kwam bovendien per kind op een fiche. Zo konden we het hele toeleidingstraject nauwkeurig opvolgen.

KINDEREN IN OPSPRAAK KOMEN TOT INSPRAAK

Om contact te leggen met de kinderen op straat, werd een tweejarig project opgestart, "kinderen in opspraak komen tot inspraak". Hiervoor ontvingen we middelen van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Jeugd en Sport.

Kennismaking met de sportclub. Bij de eerste kennismaking met de sportclub gingen de vaders mee. Een medewerker of vrijwilliger van de projectgroep begeleidde het gesprek tussen club, vader en zoon. Hij lette erop dat de vader alle nodige informatie kreeg. Vooral over de financiën was het nodig om het hele plaatje te schetsen.

Zoeken naar ruimte voor het lidgeld. Zelfs al vroeg de club maar een bescheiden lidgeld, voor het gezin betekende het meestal een zware dobber. De projectmedewerker besteedde tijdens de individuele ondersteuning voldoende aandacht aan de financiële kant van de club. Binnen het gezinsbudget zocht hij actief naar ruimte voor de extra uitgave. Voor leefloontrekkers vroeg hij de tussenkomst van het OCMW aan.

Na toeleiden volgt opvolging. Goede opvolging is uiterst belangrijk. Een maand na inschrijving volgde steeds een evaluatiegesprek. We hielden contact met ouders en club en bij problemen regelden we opnieuw een gezamenlijk gesprek. Indien nodig ging ook het jaar nadien, bij de nieuwe inschrijving, iemand van het project mee. Problemen met betalingen rijzen er nog steeds regelmatig. Het gedrag van de kinderen vormt zelden een discussiepunt. De projectgroep nam hier veel taken op. Als tolk waren ze onmisbaar in deze fase.

GELD ZOEKEN VOOR HET LIDGELD

Mankracht en Zonen zocht samen met de mensen hoe ze het lidgeld konden betalen. Bijvoorbeeld door een dure auto- of brandverzekering te vervangen door een goedkope, gelijkwaardige, zodat geld voor een club vrijkomt.

MEERZIJDIGE PARTIJDIGHEID

Bij het toeleiden naar sportclubs werken de medewerkers met meerzijdige partijdigheid. Dit verhoogt het wederzijdse begrip tussen de betrokkenen.

Aan de sportclubs leggen ze uit waarom sommige regels discriminerend overkomen in de ogen van de jongens, aan de jongens waarom clubs hun gedrag als agressief interpreteren, aan de ouders hoe hun afwezigheid als desinteresse overkomt bij de clubs.

Deze werkwijze maakt deel uit van Maatzorg. Eenzijdig partij innemen vormt een valkuil voor hulpverleners. Je neemt een duidelijke stelling in en verdedigt van daaruit je cliënt. Zo zal de hulpverlener echter op weinig begrip kunnen rekenen bij de andere partij. Toenadering zal de hulpverlener al helemaal niet realiseren.

Door wisselend achter verschillende personen te staan en hun context en visie steeds toe te lichten, wordt de kijk van de betrokken partijen wel verruimd. Mensen vernemen wat hun handelen teweegbrengt bij de andere, ze leren hoe woorden en daden een andere betekenis krijgen binnen een nieuwe context. Deze werkwijze heeft een therapeutische invloed op de betrokkenen.

Uit Van Regenmortel, Tine (1996) Maatzorg, een methodiek voor het begeleiden van kansarmen. Theorie en praktijk in het OCMW van Genk, Leuven/Amersfoort: Acco: p. 67

Diversiteit onder de kinderen. In het toeleidingsproces laat de diversiteit binnen de groep kinderen zich sterk voelen. Enerzijds bereikt het project kinderen uit stabiele gezinnen met weinig financiële problemen. De ouders staan stevig in de maatschappij, maar weten verrassend weinig over onze sport- en vrijetijdsorganisaties. Een klein duwtje in de rug volstaat opdat hun kinderen de weg vinden. Daartegenover staan de gezinnen die geen aansluiting vinden bij de maatschappij. Voor deze kinderen verloopt de toeleiding moeizaam. Ook daarna maken allerhande problemen en gebeurtenissen het de kinderen blijvend moeilijk om in een club te sporten.

De negatieve groepsdynamiek doorbreken. De sterke groepsgeest van de kinderen heeft veelal een negatieve impact op hun gedrag. Om die negatieve groepsdynamiek te doorbreken, kan je niet anders dan de kinderen van elkaar scheiden. De toeleiding naar clubs heeft daarmee ook als doel om negatieve groepsprocessen geen kans te geven. Mankracht en Zonen brengt maximaal twee doelgroepkinderen in een club onder. Op die manier vraagt het onderbrengen van de kinderen in clubs wel extra puzzelwerk.

6.3 Bijkomend aanbod stimuleren

Vrijwilligersinitiatieven opvolgen en bijstaan. Dankzij het project dachten de buurtbewoners meer na over het thema vrije tijd. Mankracht en Zonen juichte alle initiatieven toe die het vrijetijdsaanbod wilden uitbreiden. De medewerkers stimuleerden vrijwilligers en gaven hen praktische steun om hun plannen te realiseren.

Risico voor negatieve groepseffecten. Dit bijkomende aanbod bood een oplossing voor grotere groepen doelgroepkinderen. De vrijwilligers hebben een hart voor de kinderen en doen fantasieus werk. Ze weten hoe belangrijk het is om de jongens van straat te houden. Maar tegelijkertijd geven groepsactiviteiten de kinderen een sterker groepsgevoel, wat risico's inhoudt en indruist tegen de principes van Mankracht en Zonen. Daarom dient de begeleiding waakzaam te zijn voor negatieve groepsdynamieken.

VOETBALTRAINING IN STAND HOUDEN

In Borgerhout begonnen enkele vrijwilligers met voetbaltraining voor kinderen.

Toen de initiatiefnemers andere prioriteiten hadden en het opgaven, zocht Mankracht en Zonen nieuwe trainers. Jonge mannen van Marokkaanse origine, bekend bij de ouders. Het project nam ook de inschrijving en de opvolging over.

De oudere jongens, vanaf 12 jaar, vonden geen plaats binnen een doorsnee club. Ondertussen is die groep 15 à 16 jaar en hebben een aantal van hen een zeker risicoprofiel. De trainer bewaakt sterk de discipline.

Dit alles bracht veel werk met zich mee, maar Mankracht en Zonen wilde de voetbaltraining absoluut overeind houden. Voor de oudere groep bestond er immers geen alternatief.

Op dit moment geeft de Zaalvoetbalclub Borgerhout training aan de 8 tot 12-jarigen. De 13 tot 16-jarigen krijgen training van een vrijwilliger van de projectgroep.

VAN POSITIEF GROEPSGEDRAG

De traditionele Marokkaanse opvoeding legt de nadruk op de groep. Kinderen maken voortdurend deel uit van een groep. Ze gaan steeds met ouders mee, ook naar bijeenkomsten waar er niets voor kinderen geregeld is. Niet de activiteit staat centraal, maar het bijeenzijn met anderen.

Spelen doen kinderen met andere kinderen en maar zelden met speelgoed. De kinderen vermaken zich in het gezelschap van volwassenen en van kinderen. Kinderen zijn helemaal gericht op anderen.

Het Palestijnse kind Muhannad vertelde na een vakantie in Nederland over de Westerse opvoeding: “Ze hebben het prachtigste speelgoed en fantastische speeltuinen. Maar als je wilt spelen gaat de moeder altijd mee, zelden zijn er speelkameradjes”.

Uit Van Bommel, Abdulwahid Voed uw kinderen op voor morgen, een aanzet tot het bewuster opvoeden van moslimkinderen in een westerse samenleving, Antwerpen: Bureau voor gezinsondersteuning.

...TOT NEGATIEVE GROEPSDYNAMIEKEN

Sommige kinderen voldoen in geen enkele groep aan de verwachtingen, op school niet en thuis niet. Bij te veel negatieve feedback wordt het moeilijk om nog tot een positief zelfbeeld te komen.

Zij verschansen zich, samen met andere kinderen en jongeren. Onder elkaar gedragen ze zich volgens hun negatief zelfbeeld. Het voelt nog altijd beter om op een negatieve manier bestaansrecht op te eisen, dan om helemaal niet te bestaan. Bovendien kan je, binnen die groep, tenminste in elkaars ogen nog ‘een goeie’ zijn. Voor een aantal ligt hier de basis van normovertredend gedrag.

Vooraf jongens neigen hiertoe. De specifieke rol van de mannenwereld buitenshuis is immers bijna volledig verdwenen. Het enige wat overblijft, zijn de andere jongens die op straat rondhangen. In die groep bouwen ze hun mannelijke identiteit op. Samen gaan ze op zoek naar uitdagingen waarin ze zich kunnen bewijzen.

De sportwerking kan dit fenomeen in een positieve richting ombuigen. Het is belangrijk dat kinderen of jongeren zich kunnen bewijzen op een manier die voor hun ouders, school of sportclub positief is. Daarbij kan je beter de informele leider in zijn leiderscapaciteiten erkennen en proberen om hem in positieve richting om te buigen. Hem in groep gezichtsverlies bezorgen, zou alleen maar averechts werken.

Huybrechts, A. en D'Aes M. (2004) Allochtone leerlingen en hun werelden. Situatieschets van de tweede en derde generatie van Marokkaanse en Turkse herkomst. Handboek leerlingenbegeleiding twee. Mechelen: Wolters Plantyn.

6.4 Kanttekeningen bij spoor 3

Meisjes en vrijetijdclubs. Meisjes waren niet de eerste doelgroep van het project, maar de vraag van zussen naar vrijetijdsbesteding negeerden we niet. Ondanks een grote inzet van clubs, medewerkers en vrijwilligers leverde dit weinig resultaat op (zie cijfers). Vooral de Borgerhoutse meisjesscouts deed prachtige inspanningen. Ook de turnclubs stonden open voor deze doelgroep. Om tal van redenen is het toeleiden van meisjes naar clubs complexer. Autochtone vrijetijdsorganisaties boezemen allochtone ouders weinig vertrouwen in. Ze maken zich zorgen om het gebrek aan sociale controle vanuit de gemeenschap. Het toeleiden van meisjes kan nieuwe spanningen in het gezin introduceren, in plaats van verbondenheid.

ZWEMINSTUIF LIEP TOTAAL UIT DE HAND

Op een zondag in november organiseerde de Borgerhoutse Jeugdraad een gratis zweminstuif. Gewoon een kennismaking met zwemmen in het Borgerhoutse zwembad. Mankracht en Zonen nam er een zevental jongens mee naartoe.

De jongens misdroegen zich buitensporig. Er waren incidenten in de kleedhokjes, in het zwembad... De organisatoren ergerden zich aan onze groep. Wij schaamden ons diep.

Nadien brachten we die jongens bijeen om over het voorval te praten. Ze toonden schuldbesef en benoemden dit zelf als een negatief gevolg van hun groepsgeest. Als ze onder elkaar zijn, houden ze zichzelf niet in de hand.

Uiteindelijk schreven de jongens zelf een tekstje waarin ze zich verontschuldigen. Voor jongens uit het beroepsonderwijs, wier Nederlands niet perfect is, een hele inspanning. De organisatoren aanvaardden de verontschuldigungen.

KINDEREN EN VRIJETIJDSCLUBS: CIJFERS

98 kinderen bereikt. Gedurende de twee jaar toeleiding bereikten de werkers in totaal 98 kinderen: 76 jongens en 22 meisjes.

51 hadden intensieve begeleiding nodig. Voor 51 van de 98 kinderen leverden werkers en vrijwilligers van de projectgroep intensieve inspanningen. 32 vroegen een beperkte tijdsinvestering. 15 vonden zelf hun weg, nadat we hen de juiste informatie hadden gegeven.

11 raakten niet tot bij een club. Bij 11 kinderen (6 jongens en 5 meisjes) leidden de inspanningen tot niets. Eén gezin toonde geen enkele interesse. Een vluchteling gezin dat in moeilijke omstandigheden leefde, kon niet meedoen. Bij 3 meisjes viel de werking van de Meisjesgidsen samen met de Koranles. Zowel deze meisjes als hun ouders toonden nochtans interesse.

23 van de 87 trajecten liepen mis. Van de 87 trajecten die we opstartten, liepen er onderweg 23 mis. Kinderen konden niet starten of haakten na een tijdje af. Financiële drempels of onjuiste verwachtingen vormden de hoofdredenen. Een enkele keer liep het halen en brengen niet goed of vond het kind geen aansluiting bij de groep. 8 van de 17 meisjes haakten af, relatief meer dan bij de jongens. Sommige meisjes werden van thuis uit minder gestimuleerd.

64 kinderen in club geïntegreerd. 64 kinderen vonden hun weg naar een club. De meesten kozen voor sport, een minderheid voor de jeugdbeweging. De meisjes gaan naar een turnclub, zwemclub, tennis en jeugdbeweging (VVKSM, Nibras en Rode Valken). Ook kortlopende cursussen in dans slaan aan. De jongens zitten goed in een zaal- of veldvoetbalclub, basket of karate. De vraag naar zaalvoetbal was enorm groot. Op onze vraag richtte de Zaalvoetbalclub Borgerhout recreatief zaalvoetbal in voor 8 tot 12-jarigen. 22 jongens kunnen daar terecht.

29 verenigingen en diensten. Mankracht en Zonen werkte samen met 29 verenigingen of diensten. De kennismakingsmomenten van Buurtsport tellen we bij de sporttak wanneer ze samenwerkten met een club (turnen, basket). Eenmalige activiteiten zitten niet in deze cijfers. Sommige kinderen namen deel aan meerdere activiteiten.

Buurtsport neemt toeleiding over. Vanaf januari 2006 nam Buurtsport de toeleiding naar de sportclubs over. We verwezen al 21 kinderen door.

MEDEWERKERS EN VRIJWILLIGERS MISTEN EXPERTISE

De kinderen begeleiden of motiveren om te sporten liep niet altijd van een leien dakje. Stilaan groeide bij de medewerkers en vrijwilligers het besef dat ook zij hier schuld aan hadden. Ze misten de expertise om op een goede manier met de kinderen om te gaan.

Een vorming door Juliaan Van Acker op maat van het project bracht meer duidelijkheid en houvast. Zowel de vrijwilligers van de projectgroep als de medewerkers maakten hiervoor vier zaterdagvoormiddagen vrij.

Een concrete case illustreert de impact van deze vorming.

In het begin liepen de voetbaltrainingen geregeld uit de hand. Na de training zetten de jongens de sporthal op stelten. Op weg naar huis riepen ze mensen na, gooiden ze vuilbakken om.

Van Acker vertrok vanuit de volgende succesfactoren bij het omgaan met kinderen met gedragsproblemen:

- duidelijke en concrete afspraken maken;
- het naleven van de afspraken belonen;
- begeleiding bieden bij kleine dingen, zodat het kind daar successen kan boeken.

Mankracht en Zonen concretiseerde deze principes als volgt:

- In overleg met de jongens stelden ze vier gedragsregels op. Zoals: geen vuile taal gebruiken tijdens de training, niet spelen in de kleedkamers.
- Een beloningssysteem beloont kinderen die deze regels volgen. Per training kunnen ze individueel drie punten verdienen. Bij 30 punten krijgen ze een T-shirt. Het is belangrijk dat je de jongens individueel beoordeelt, groepsstraffen lokken enkel verzet uit.

Na verloop van tijd doofde het beloningssysteem uit.

7 SPOOR 4: SPORT- EN VRIJETIJDFACTOREN VERLAGEN HUN DREMPELS

De contacten met de sport- en vrijetijdsactoren vormde het vierde spoor in het project. Eerst en vooral brachten we de informatie over deze activiteiten dichterbij de allochtone bewoners. Daarnaast werkten we intensief met de sportclubs rond de drempels naar onze doelgroep.

7.1 Informatie over het aanbod toegankelijker maken

Informatie is niet toegankelijk. Allochtonen vinden hun weg niet naar de informatie over het vrijetijdsaanbod. De informatie is versnipperd en moeilijk bereikbaar. Het project investeerde voortdurend in het toegankelijk maken van informatie. Voor de schoolvakanties organiseerden we informatiesessies voor buurtbewoners over het vakantieaanbod. Mankracht en Zonen verzamelde ook informatie over sport- en vrijetijdsclubs in Borgerhout. Op basis hiervan bracht het district Borgerhout nadien een verenigingengids uit.

ONDERHANDELEN BINNEN DE GRENZEN VAN EEN NIET-ONDERHANDELBAAR KADER

Om tussen culturen toenadering te bereiken, zoekt de8 naar een "derde ruimte".

Beide partijen denken na over hun niet-onderhandelbaar kader. Daarbinnen zoeken we naar oplossingen en compromissen. In dialoog bouwen we aan een nieuwe 'derde' cultuur, die ruimte geeft aan verscheidenheid.

Deze derde ruimte vertrekt vanuit erkende gelijkenissen en erkende verschillen, maar overstijgt het wij-zij-denken. Daarom is de derde ruimte inclusief.

De derde ruimte is pluralistisch, omdat ze groeit vanuit een respect voor culturen, maar bestaat binnen een niet-onderhandelbaar kader van grondrechten en grondwaarden van niet-uitsluiting.

7.2 Drempels wegwerken

Vrijtijdsclubs denken na over drempels. Sportclubs nemen meestal een passieve, maar geen negatieve houding aan ten opzichte van allochtonen. Hun doorsnee reactie klinkt als: 'Wij staan open voor iedereen, maar ze komen niet.' Mankracht en Zonen ging samen met de clubs na waarom allochtonen zich niet aansluiten. We overliepen de gevoeligheden van de doelgroep en de club. In Borgerhout nodigde het project alle sport- en vrijetijdsclubs uit voor een rondetafelgesprek over hun toegankelijkheid voor allochtonen.

Een positieve instelling creëren ten opzichte van de kinderen. De clubs maakten kennis met de doelgroepkinderen en de context waarbinnen ze opgroeien. Informatie over de thuissituatie van de kinderen leerde hen dat deze kinderen in de maatschappij maar weinig kansen krijgen.

Toegankelijkheid verhogen. Met de clubs probeerden we samen om drempels te verlagen. De drempels werden mooi samengevat in het vadercongres (zie volgend hoofdstuk). De clubs dachten na over wat voor hen niet-onderhandelbaar is en wat wel. Doel was hun toegankelijkheid te verhogen voor allochtone kinderen en voor de doelgroep van Mankracht en Zonen in het bijzonder.

7.3 Kanttekeningen bij spoor 4.

Onderhandelingen die op niets uitliepen. Vele gesprekken en onderhandelingen liepen op niets uit. In Borgerhout overlegden we lange tijd met een schaakclub, maar de kinderen volgden ons enthousiasme niet en niemand schreef zich in. Niet alle clubs toonden interesse in Mankracht en Zonen. Het interculturaliseren van jeugdbewegingen is bovendien complexer dan het interculturaliseren van een sportclub. Jeugdbewegingen bieden immers uiteenlopende activiteiten aan, waar telkens nieuwe en andere drempels opduiken. Ook probeerden we om kinderen met problemen toe te leiden naar de Marokkaanse verenigingen. Deze verenigingen hebben echter weinig ervaring met kinder- en jongerenwerking en geen ervaring met sociaal werk. De doelgroep van Mankracht en Zonen in hun werking opnemen, ging hun draagkracht te boven.

HALAL ETEN OP DE SPEELPLEINEN

Mankracht en Zonen onderhandelt met Speelpleinen en Open Kamp (Scouts en Gidsen Vlaanderen) om halal maaltijden te serveren.

Dit is concreet en beleidsgericht werk: een dergelijke verandering verhoogt de toegankelijkheid van het vakantieaanbod.

8 VADERCONGRES EN ANDER BELEIDSWERK

Binnen Mankracht en Zonen is het beleidsgerichte werk verweven met de andere activiteiten. Omdat beleidswerk uitmondt in duurzame en structurele resultaten, zetten we het in dit hoofdstuk extra in de verf. De focus ligt op de toegankelijkheid van het vrijetijdsaanbod, maar ook op het sociale vlak zet het project beleidsacties uit.

8.1 Doorlopend beleidswerk

Overleg opvolgen. Mankracht en Zonen volgde het overleg op dat relevant was voor de ouders, de kinderen of het Koxplein. In Borgerhout was dat het veldwerkeroverleg en de jeugdraad. De medewerkers legden er telkens de noden van de gezinnen op tafel. Mee door onze inbreng gaven beleidsmakers meer aandacht aan Borgerhout en namen ze aandachtspunten over van het project.

Focus op jeugd en vrije tijd. We onderhouden goede contacten met de partners rond jeugd, wat ons inzicht geeft in de hiaten in het vrijetijdsaanbod. Vanuit die kennis dringen we er op verschillende fronten op aan om het aanbod aan vrijetijdsclubs en voetbalploegen in Borgerhout te vergroten. Ook de nood aan meer en toegankelijke sportinfrastructuur klinkt luid. Jonge allochtonen die sportactiviteiten organiseren voor de jeugd, kunnen niet in de Borgerhoutse sporthallen terecht. Op ons aandringen startte er ook een overleg over een mogelijk aanbod van jeugdwerking voor +14-jarigen. Met het bestaande aanbod bespreken we hoe werkingen de stap naar in-

terculturalisering kunnen zetten en drempels kunnen verlagen voor allochtone kinderen en jongeren.

Politici rechtstreeks aanspreken. Concrete beleidsgerichte acties staan regelmatig bovenaan de agenda. In 2006, het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen, had de projectgroep gesprekken met verschillende politieke partijen over vrije tijd in Borgerhout. Ook verzamelden de vrijwilligers hun actiepunten in het memorandum van een Borgerhoutse wijkvereniging.

8.2 Vadercongres van 26 maart 2005

Vaders stappen naar het beleid. Tijdens de eerste bijeenkomsten werkte de vadersgroep intensief rond vrije tijd. Dat mondde uit in een Vadercongres. Dat betekende een grote stap voor de vaders: die dag legden ze zelf hun ideeën voor aan het beleid. De genodigden op het congres waren politici, sportclubs, jeugdwerkers.

INHOUD VAN HET VADERCONGRES

De vaders brachten hun analyse van de overlast door Marokkaanse jongeren op straat. Ze deden voorstellen om vrijetijdsactiviteiten toegankelijker te maken. Aandacht ging ook naar de visie van de sportclubs op de drempels die allochtonen uit de clubs houden.

DE VADERS AAN HET WOORD: WELKE DREMPELS ERVAREN DE MAROKKAANSE VADERS?

Opvoeding draait om school, niet om vrije tijd. Marokkaanse ouders willen dat hun kinderen iets bereiken, dat ze later goed hun brood verdienen. Ze begrijpen niet dat vrije tijd daarin een rol speelt. Ze zien wel dat hun kinderen soms uitblinken in sport, maar ook dat het in het onderwijs vaak fout loopt met hen. Vooral vaders van de eerste generatie zien sport als tijdverlies, waarbij het huiswerk zou worden verwaarloosd.

Verwachten dat de school het initiatief neemt. In Marokko geeft de school aan de sportclubs door welke kinderen talent hebben. Via de school vinden kinderen er een sportclub. Ook in België kan de school de ouders wijzen op de talenten van kinderen in sport. De turnleraar is hiervoor goed geplaatst. De school kan de ouders uitnodigen voor een gesprek, waarbij ze meteen informatie over de clubs doorgeeft. Bv. jouw kind kan goed lopen, hier is de lijst met atletiekclubs.

Informatie is niet toegankelijk. De informatie over vrijetijdsbesteding raakt niet tot bij ons. Meer mensen zouden ons moeten aanspreken over vrije tijd. Belgische mensen geraken aan namen en adressen door het aan andere ouders te vragen. Marokkaanse ouders hebben echter weinig informatie om onderling uit te wisselen.

Lidgeld. Het lidgeld vormt een probleem. Misschien is het op zich niet duur, want de kinderen krijgen er ook materiaal van de club voor. Maar voor gezinnen met veel kinderen is het dikwijls een hindernis.

Aparte ruimte voor meisjes. Marokkaanse ouders sturen meisjes niet naar turngroepen of andere sporten omdat ze een aparte ruimte willen voor de meisjes, zeker vanaf 12 jaar.

Vertrouwen in de begeleiding. Om onze kinderen aan een club toe te vertrouwen, moeten we de begeleiding kennen. Elke vader zou zijn kind dus tot in het lokaal van de sportclub moeten brengen om zo kennis te maken en vertrouwen op te bouwen met de begeleiding.

Marokkaanse ouders moeten actiever participeren. We moeten ook kritisch naar onszelf durven kijken. Vele Marokkaanse ouders participeren weinig of minimaal op school of in de sportclubs.

DE SPORTCLUBS AAN HET WOORD: WELKE DREMPELS ERVAREN DE SPORTCLUBS?

Lidgeld ligt cultureel en financieel moeilijk. Veel clubs vragen een financiële vergoeding aan de ouders. Sommige ouders kunnen zich dat niet permitteren. Vooral grote gezinnen leven vaak in armoede. Andere ouders willen dat niet betalen. Zij zien er de meerwaarde nauwelijks van in.

Communicatie verloopt moeizaam. De communicatie met allochtone ouders loopt niet vlot. Met ouders die amper Nederlands praten, is het vanzelfsprekend moeilijk communiceren. Maar ook met de andere ouders lukt het de clubs niet om contact te houden. Clubs krijgen zelden feedback van de ouders.

Onuitgesproken verwachtingen. Marokkaanse ouders tonen weinig interesse. Ze brengen of halen hun kinderen nooit als we op verplaatsing spelen.

Culturele drempel. De culturele drempel is hoog. Marokkaanse mensen uit Borgerhout zijn eerder terughoudend, ze leven in een gesloten groep en staan weinig open voor verandering. Ze hebben vaak het gevoel dat ze gediscrimineerd worden. Ze vinden snel dat Belgen racistisch handelen.

Tienermeisjes mogen niet meedoen. De clubs bereiken meisjes vanaf 12 à 13 jaar niet. Vanaf deze leeftijd mogen de meisjes van hun ouders niet meer meedoen aan georganiseerde vrijetijdsbeoefening.

Voorkeur voor allochtone organisaties en clubs. Als er een allochtoon aanbod is, verkiezen de ouders dat boven een gemengde of “witte” werking.

9 RESULTATEN

In Borgerhout kan Mankracht en Zonen resultaten voorleggen op meerdere niveaus: de buurt, de ouders, de kinderen, het vrijetijdsaanbod en, overkoepelend, het beleid.

9.1 Het beleid

Op alle niveaus. Het structurele beleidswerk is aanwezig in de vier sporen van het project. Zowel bij de sociale dienstverlening als bij het vrijetijdsaanbod, de kinderen en de buurt liggen er beleidsresultaten.

Aandacht voor allochtone kansarmoede in de buurt. Globaal heeft het beleid meer aandacht voor de armoede in de buurt rond het Koxplein. Beleidsmakers weten nu dat de overlast op het Koxplein slechts het topje van de ijsberg was. Eronder schuilde een complexe problematiek, geworteld in de kansarmoede van allochtone gezinnen. Om de overlastproblemen werkelijk op te lossen, was een langdurig en integraal project nodig.

9.2 De buurt

Gezellig plein, leefbare buurt. Het Koxplein is weer een aangename plek om te wonen. De overlast is verminderd. Mensen ontmoeten elkaar op het plein.

Het lokale netwerk blijft bestaan. Het netwerk rondom het Koxplein blijft verder leven, ook als het project stopt. Mensen hebben elkaar gevonden en houden contact. Het netwerk blijft bovendien aanspreekbaar over het gedrag van kinderen in de buurt. Wanneer er onrust dreigt, geven bewoners signalen aan elkaar door en kunnen de juiste mensen oproepen tot kalmtte.

De projectgroep biedt een meerwaarde. De buurt is een groep sociaal-geëngageerde en ervaren allochtone burgers rijker. Hun aanwezigheid blijft een meerwaarde voor de buurt.

9.3 De vaders en de gezinnen

Ouders vinden clubsport zinvol. De ouders begrijpen dat sport in clubverband zin heeft. Ze zien het niet langer als tijdverlies. Mankracht en Zonen overtuigde hen ervan dat sport werkt als een antibioticum tegen slecht gedrag op straat.

OCMW WERKT PRO-ACTIEF

Mankracht en Zonen wees de vaders erop dat het OCMW (voor zijn cliënten) een deel van het inschrijvingsgeld en de uitrusting voor sport en cultuuractiviteiten terugbetaalt. Die mogelijkheid bestaat al langer, maar weinig mensen wisten ervan. Mankracht en Zonen wees het OCMW herhaaldelijk op het belang van de terugbetaling voor de vrijetijdsbesteding van kinderen. Hierdoor stuurt het OCMW het aanvraagformulier nu zelf naar alle cliënten.

Vaders zijn meer betrokken bij de samenleving. De vaders voelen zich sterker betrokken bij de samenleving. Ze hebben actie ondernomen en zo verandering teweeggebracht. Dat was een nieuwe ervaring voor hen. Voordien voelden de ouders zich machteloos tegenover alles wat hen overkwam. Ongetwijfeld heeft dit een positieve weerslag op hun opvoeding en op de waarden die ze hun kinderen meegeven.

De levensomstandigheden van de gezinnen zijn verbeterd.

Het project heeft beperkte maar reële verbeteringen gerealiseerd in de situatie van de gezinnen. De vaders hebben weer aansluiting gevonden bij de maatschappij. Ze kennen hun rechten beter.

Vaders voelen zich niet meer geïsoleerd in hun situatie. De vadergroep haalt op dit vlak opmerkelijke resultaten. Vaders durven in groep gevoelige thema's bespreken, zoals het gedrag van hun kinderen op straat. Door dergelijke taboes te doorbreken, weten de vaders dat andere gezinnen met gelijkaardige problemen worstelen.

Vaders en Zonen praten met elkaar over sport. Het project introduceerde sport als een gemeenschappelijk en niet-geladen thema voor vaders en zonen. Vaders hebben waardering voor sport en de zonen zijn er actief mee bezig. Dat is belangrijk, want de leefwerelden van allochtone vaders en zonen liggen ver uit elkaar. Naast het generatieverschil moeten ze ook een culturele kloof overbruggen, waardoor ze weinig interesses of gespreksonderwerpen delen.

Is de relatie tussen vaders en kinderen verbeterd? Deze vraag is niet eenvoudig te beantwoorden. Het project spreekt de vaders nooit aan op hun positie in het gezin, wél op het gedrag van hun kinderen op straat. En daar is verandering ingetreden. Vroeger was de eerste reactie steeds: "Dat waren andermans kinderen." Of ze schoven alle schuld op de maatschappij. Nu voelen de vaders zich verantwoordelijk voor het gedrag van de kinderen op straat. Ze nemen daar een rol in op.

ALLOCHTONE ARMOEDE

Mankracht en Zonen legde de schrijnende armoede van allochtone gezinnen bloot. Samenlevingsopbouw neemt dit thema op in het vervolgproject *Allochtone en autochtone armoede* *.

Allochtonen die in armoede leven, worstelen met dezelfde problemen als autochtonen: huisvesting, werk, onderwijs, opvoeding, gezondheid, justitie... Ze botsen echter op bijkomende problemen zoals taal, racisme en culturele verschillen.

Het vervolgproject gebeurt in samenwerking met de onderzoeksgroep OASeS van de Universiteit Antwerpen. Zij meten en verklaren generatiearmoede bij allochtonen.

* Meer informatie bij Samenlevingsopbouw Antwerpen stad.

9.4 De kinderen

60% van de kinderen in clubs blijft. De toeleiding van de kinderen naar bestaande clubs is succesvol. Meer dan de helft van de kinderen die Mankracht en Zonen in een club inschrijft, blijft er permanent sporten. Zulk een hoog percentage haal je enkel dankzij een goede opvolging. In totaal sporten meer dan 60 kinderen in clubverband, dankzij de inzet van het project.

Aangepast aanbod vangt doelgroepkinderen op. Het bijkomende aanbod aan voetbaltraining vormt een aanvulling op de reeds bestaande clubs. Het biedt een oplossing voor jongens die absoluut willen voetballen, maar ook voor hen die niet op hun plaats zitten in een gewone club.

Halen de kinderen die sporten betere schoolresultaten?

Dat blijft onduidelijk, onder meer omwille van de diversiteit onder de jongens. Sommigen deden het voordien al goed op school. De meeste jongens halen echter nog altijd zwakke resultaten. Wel heeft dit project het contact tussen de vaders en de school verbeterd.

9.5 Sport- en vrijetijdsactoren

Groter aanbod. Beleid en actoren gaan na hoe ze het vrijetijdsaanbod in Borgerhout kunnen vergroten. Pleinontwikkeling rekent nu het Koxplein binnen hun werkgebied, waardoor er op het plein animatie wordt georganiseerd. Buurtsport neemt de individuele toeleiding van kinderen naar clubs op zich, zodat het project deze activiteit kan afbouwen. In Borgerhout loopt nu ook overleg tussen +14-jarigen en het jeugdwerkenaanbod.

Laagdrempeliger aanbod. Meer mensen kennen en gebruiken de speelpleintickets en de grabbelpas. De zaalvoetbalclub biedt laagdrempelig recreatief voetbal aan. Op bovenlokaal niveau denkt men erover na om in de sporthallen uren te reserveren voor buurtinitiatieven.

Witte clubs tellen allochtone leden. Diverse clubs hebben hun drempels naar allochtone kinderen verlaagd. Sommige clubs tellen nu voor het eerst allochtone leden. Dit betekent een grote stap, voor de clubs, maar ook voor de Belgische kinderen die er sporten en zeker ook voor de allochtone kinderen. Zij komen in het dagelijkse leven weinig in contact met autochtone Belgen.

10 ZEVEN KANSEN TOT SLAGEN

1. Intercultureel werken. De eerste voorwaarde voor een geslaagd project is een intercultureel team. Dit team moet ook intercultureel werken: de eigen evidenties in vraag stellen, aanvaarden dat anderen hun eigen waarheid hebben en tegemoetkomen aan eigenheden van culturen – al moet je daarvoor toegevingen doen.

2. Allochtone vrijwilligers. Het project heeft uit de allochtone gemeenschap een aantal gedreven mensen nodig, die mee het project dragen. De projectgroep staat naast de medewerkers.

3. Respect voor de ouders. De vaders spelen een centrale rol. Vanuit hun bezorgdheid om de toekomst van hun kinderen, doorbreken ze taboes. Zij komen bijeen in groep om beleidsgericht te werken rond kansarmoede. Ze tonen een grote bereidheid en inzet. Mankracht en Zonen hanteert geen individueel schuldmodel en benadert de ouders steeds met respect.

4. Draagvlak in de buurt. Het project werkt voortdurend aan zijn lokale draagvlak. Het doet dit door een katalysator te zijn voor allerlei initiatieven rond vrije tijd in de buurt. Buurtbewoners moeten geloven in hun buurt, dat het buurtleven beter kan worden.

5. Netwerk. De medewerkers zijn goed op de hoogte van de initiatieven rond vrije tijd. De welzijnscomponent plaatst hen in een nog groter kluwen van organisaties en projecten. Alleen goed geïnformeerde medewerkers kunnen de kansarme families voorhelpen.

6. Beperking van de leeftijd van de kinderen. Dit is een project voor kinderen. Oudere tieners en jongeren vinden het nog moeilijk hun plaats in sportclubs. Twaalfjarigen integreren zich wel nog goed in een club. Als absolute bovengrens voor de doelgroepkinderen hanteren we 14 jaar.

7. Win-win. Mankracht en Zonen doet beroep op vele partners. Van verschillende mensen vragen we een zware inzet. Voortdurend vragen we ons af wat het project hier tegenover kan stellen. Een duurzame samenwerking bestaat alleen wanneer de betrokkenen het project ook voor zichzelf als een meerwaarde ervaren.

WAT NA HET PROJECT?

Mankracht en Zonen maakte de schrijnende armoede van sommige allochtone gezinnen in Borgerhout zichtbaar. Samenlevingsopbouw neemt dit thema op in het vervolgproject 'Allochtone en Autochtone Armoede'.

De vadergroep blijft betrokken bij het nieuwe project rond armoede.

De projectgroep heeft perspectieven om binnen een bestaande Borgerhoutse organisatie verder te werken.

Ondertussen startte de8 een nieuw project Mankracht en Zonen op in de Antwerpse wijk Kiel.

11 SAMENVATTING

a. Opzet en structuur van het project

Beginsituatie. ‘Mankracht en Zonen’ is een project van Samenlevingsopbouw Antwerpen stad en de8 vzw, het Antwerps Minderhedencentrum. In 2001 ontstond het project vanuit ernstige problemen op het Koxplein in Borgerhout. Marokkaanse kinderen, van 8 tot 14 jaar, vielen aanhoudend voorbijgangers lastig.

Opzet. Mankracht en Zonen zocht oplossingen voor de kinderen. We wilden hen een zinvolle vrijetijdsbesteding bieden, door hen onder te brengen in sport- en vrijetijdsclubs. Het project responsabiliseerde hiervoor de hele allochtone buurtgemeenschap, in het bijzonder de vaders en hun kinderen. Het intensieve welzijnsluik komt tegemoet aan de situatie van kinderen uit kansarme gezinnen. Het project heeft als algemeen principe: het kind benaderen vanuit zijn omgeving.

Structuur. In het project onderscheiden we vier sporen. Een eerste spoor omvat de allochtone gemeenschap: zelforganisaties, moskee en bewoners. Een tweede spoor betreft de ouders bij het project. In Borgerhout werkt Mankracht en Zonen nauw samen met de vaders. Ten derde krijgen de kinderen een volwaardige plaats in het project. Zij worden toegeleid naar sport- of vrijetijdsclubs van hun keuze. Het vierde spoor richt zich op iedereen met een vrijetijdsaanbod in de buurt.

Locatie: het Koxplein. Het Koxplein vind je in het zuidelijke deel van Borgerhout, verborgen in een dichtbebouwde 19de-eeuwse woonbuurt. In de straten rondom het Koxplein wonen vooral allochtone gezinnen, meestal van Marokkaanse origine. De buurt rond het Koxplein draagt alle kenmerken van een binnenstedelijke arme wijk.

b. Spoor 1: de allochtone gemeenschap doet mee

Draagvlak. Eerst en vooral zocht het project een draagvlak in de buurt. Vooral de Marokkaanse gemeenschap wilden we sensibiliseren en responsabiliseren voor het gedrag van de kinderen. Dit vroeg veel tijd en energie. De opstartfase verliep traag.

Win-winsituatie. Om de allochtone gemeenschap te betrekken, voerden we talloze individuele gesprekken met mensen uit de buurt. Mankracht en Zonen streefde hierbij steeds naar een win-winsituatie: de samenwerking levert voor beide partijen iets op. Daarom stelden we ons ten dienste van de buurt. Het project ondersteunde meerdere initiatieven van bewoners die de buurt ten goede kwamen.

De projectgroep. Geleidelijk aan stelden de medewerkers een projectgroep samen. Ze spraken hiervoor mensen aan die verantwoordelijkheid wilden opnemen in het project. Mensen die zich wilden inzetten voor de vrije tijd van andermans kinderen.

Mankracht en Zonen vond een groep geïnteresseerde en geëngageerde mensen. Samen met deze groep planden we de concrete stappen van het project.

c. Spoor 2: vaders overtreffen zichzelf

Contact via de kinderen. We legden contact met de ouders via de kinderen. De eerste contacten met de kinderen verliepen immers in een positieve sfeer. Zo konden we uiteindelijk samen met de kinderen naar hen thuis gaan, om met hun ouders te praten. Deze huisbezoeken verliepen aanvankelijk stroef en ongemakkelijk. Ook al ging het gesprek over vrije tijd, de ondertoon was verontrustend voor de ouders: hun zoon hing te veel rond op straat.

Over vrije tijd. De idee dat georganiseerde vrijetijdsbesteding een oplossing kon bieden voor hun kinderen, was oorspronkelijk nieuw voor hen. Naar een sport- of vrijetijdsclub gaan, zagen ze als tijdverlies. Die tijd zou beter gaan naar het huiswerk. Alleen door zorgvuldig gekozen argumenten uit hun eigen leefwereld gingen ze vrije tijd anders bekijken.

Thuisituatie in beeld. Omdat een groot deel van de kinderen in armoede opgroeide, maakten we binnen het project ruimte om de betreffende gezinnen verder te helpen. Mankracht en Zonen kon op eigen houtje de onderliggende problemen van de gezinnen niet verlichten. Daarom vormde goed doorverwijzen en opvolgen een belangrijk deel van de steun die we boden. Ook de projectgroep hielp de ouders verder met praktische zaken.

Vadergroep. Daarnaast kwamen de vaders na verloop van tijd ook samen in een vadergroep. Gemeenschappelijke problemen waarvoor ze niet veel schroom voelden, kwamen daar aan bod. De vadergroep voerde heel wat beleidsgericht werk uit.

Vadercongres. Tijdens de eerste bijeenkomsten werkte de vadergroep intensief rond vrije tijd. Dat mondde uit in een Vadercongres. Die dag legden de vaders en de projectgroep zelf hun ideeën voor aan het beleid. De genodigden op het congres waren politici, sportclubs, jeugdwerkers.

d. Spoor 3: kinderen vinden hun weg naar sportclubs

Vaders en zonen. Mankracht en Zonen werkt nauw samen met de vaders, maar evenzeer met de zonen. Nooit kiezen we partij voor de ene, tegen de andere.

Nadruk op vrije tijd. Op straat zochten we contact met de kinderen. We praatten met hen over sport en vrije tijd. Samen dachten we na over een goede club. Aansluitend hierop gingen we met de ouders praten.

Contact met clubs. Als de ouders na verloop van tijd interesse toonden, gingen we met hen en hun kind kennismaken met de sportclub. Een medewerker of vrijwilliger van de projectgroep begeleidde het gesprek. Na inschrijving bleef opvolging en begeleiding uiterst belangrijk. We hielden contact met ouders en club en bij problemen regelden we steeds een gezamenlijk gesprek. De projectgroep was onmisbaar in deze fase.

De negatieve groepsdynamiek doorbreken. De sterke groepsgeest van de kinderen heeft veelal een negatieve impact op hun gedrag. De toeleiding naar clubs heeft daarmee ook als doel om negatieve groepsprocessen geen kans te geven. Mankracht en Zonen brengt maximaal twee doelgroepkinderen in dezelfde club onder.

Bijkomend aanbod. Buurtbewoners wilden het vrijetijdsaanbod in de buurt helpen uitbreiden. De medewerkers steunden deze vrijwilligers zodat ze hun plannen konden realiseren. Concreet staken we veel energie in de organisatie van wekelijkse voetbaltrainingen. Dit bijkomende aanbod bood een oplossing voor grotere groepen doelgroepkinderen. Het liet ook toe om oudere jongens een zinvolle vrijetijdsbesteding te geven. Jongens ouder dan 14 kunnen zich immers niet goed meer inpassen in een club.

e. Spoor 4: sport- en vrijetijdsactoren verlagen hun drempels

Informatie toegankelijk maken. Allochtonen vinden hun weg niet naar de informatie over het vrijetijdsaanbod. De informatie is versnipperd en moeilijk bereikbaar. Het project investeerde voortdurend in het toegankelijk maken van informatie.

Drempels verlagen. Mankracht en Zonen ging samen met de clubs na waarom allochtonen zich niet aansluiten. We overliepen de gevoeligheden van de doelgroep en de club. De clubs dachten na over wat voor hen niet-onderhandelbaar is en wat wel. Doel was hun toegankelijkheid te verhogen voor allochtone kinderen en voor de doelgroep van Mankracht en Zonen in het bijzonder.

f. Resultaten

Op meerderde niveaus. Om de overlastproblemen werkelijk op te lossen, was een langdurig en integraal project nodig. In Borgerhout kan Mankracht en Zonen resultaten voorleggen op meerdere niveaus: de buurt, de ouders, de kinderen, het vrijetijdsaanbod en, overkoepelend, het beleid.

Beleidsresultaten. Binnen Mankracht en Zonen is het beleidsgerichte werk verweven met de andere activiteiten. Door onze inbreng weten beleidsmakers nu dat de overlast op het Koxplein slechts het topje van de ijsberg was. Eronder schuilde een complexe problematiek, geworteld in de kansarmoede van allochtone gezinnen.

Koxplein. Het Koxplein is weer een aangename plek om te wonen. De overlast is verminderd, mensen ontmoeten elkaar op het plein.

Ouders. De vaders voelen zich sterker betrokken bij de samenleving. Ze hebben actie ondernomen en zo verandering teweeggebracht. Het project heeft ook reële verbeteringen gerealiseerd in de situatie van de gezinnen. Hierdoor hebben de vaders weer aansluiting gevonden bij de maatschappij. Ze kennen hun rechten beter. Ten slotte begrijpen de ouders dat sport in clubverband zin heeft. Ze zien het niet langer als tijdverlies. Mankracht en Zonen overtuigde hen ervan dat sport werkt als een antibioticum tegen slecht gedrag op straat.

Kinderen. De toeleiding van de kinderen naar bestaande clubs is succesvol. Meer dan de helft van de kinderen die Mankracht en

beter. Ten slotte begrijpen de ouders dat sport in clubverband zin heeft. Ze zien het niet langer als tijdverlies. Mankracht en Zonen overtuigde hen ervan dat sport werkt als een antibioticum tegen slecht gedrag op straat.

Kinderen. De toeleiding van de kinderen naar bestaande clubs is succesvol. Meer dan de helft van de kinderen die Mankracht en Zonen in een club inschrijft, blijft er permanent sporten. In totaal sporten meer dan 60 kinderen in clubverband dankzij het project.

Aanbod aan sport- en vrije tijd. Mankracht en zonen drong er op verschillende fronten op aan om het aanbod aan vrijetijdsclubs en voetbalploegen in Borgerhout te vergroten. Stedelijke diensten deden inspanningen om meer kinderen uit Borgerhout te bereiken. Op lokaal en bovenlokaal niveau denken actoren na over hoe ze het vrijetijdsaanbod in Borgerhout kunnen vergroten.

CONTACTGEGEVENS

Mankracht en Zonen

Griet van Baarle - Katleen Peleman - El Hassan Radi - Veerle Matthijs

Langstraat 102, 2140 Borgerhout

tel. 03 270 39 74

www.samenlevingsopbouw.be

(klik door naar Antwerpen stad)

www.de8.be

